

J. Pakuła, Zmiany w pomocy materialnej dla studentów zagranicznych [w:] Pomoc materialna dla studentów - blog, wpis 03 listopada 2023 r.

online: <http://pomocmaterialna.pl/blog/zagranica>,

dostęp: 17 maja 2024 r.

Zmiany w pomocy materialnej dla studentów zagranicznych

Przyznawanie stypendiów i zapomóg, wbrew pozorom, nie należy do spraw łatwych. Nie dość, że trzeba znać przepisy uczelniane, to również doskonale orientować się w przepisach proceduralnych. Coraz częściej sięgamy do prawa podatkowego, czy przepisów o alimentacji. Przede wszystkim trzeba wiedzieć, komu pomoc materialna przysługuje. Podmiotem uprawnionym jest student. Warto jednak pamiętać, że z dniem 1 października 2023 r. przepisy ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce krąg osób uprawnionych uległ pewnym modyfikacjom.

Jacek Pakuła 03 listopada 2023

Co do zasady, pomoc materialna dla studentów dotyczy przede wszystkim obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Wsparcie w postaci stypendiów i zapomóg, przyznawane przez uczelniane organy stypendialne, może trafić również do cudzoziemców, tzw. studentów zagranicznych. Szczegółowe zasady określa ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Kluczowe są tutaj przepisy art. 86-95 oraz 324 PSWiN. Co ważne, **przepis art. 324 ust. 3 został nowelizowany ustawą z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz niektórych innych ustaw** (Dz.U. z 2023 r., poz. 212) i z dniem 1 października 2023 r. otrzymał nowe brzmienie, o czym poniżej.

Ale po kolei.

Przede wszystkim należy przypomnieć, że zgodnie z art. 86 ust. 1 PSWiN, student może ubiegać się m.in. o stypendium socjalne, stypendium dla osób niepełnosprawnych, stypendium rektora oraz o zapomogę. Natomiast z art. 87 ust. 3 wynika uprawnienie do ubiegania się o stypendium socjalne w zwiększonej wysokości.

Powyższe przepisy *de facto* stawiają znak równości między studentem będącym obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej, a studentem zagranicznym. W tym miejscu należy wskazać, że **studentem zagranicznym jest osoba, która podejmuje studia w polskiej uczelni, składa ślubowanie, zobowiązuje się do przestrzegania regulaminu studiów i obowiązków studenta, ale również może korzystać z przysługujących jej uprawnień studenta, m.in. chodzi o stypendia i zapomogi.**

Student zagraniczny musi spełnić, tak jak student - obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, przesłanki pozytywne do przyznania świadczenia, a jednocześnie nie mogą wystąpić przesłanki negatywne. Chodzi tutaj w szczególności o ograniczenia zawarte w przepisie art. 93 PSWiN. O ile aktualny jest spór co do wykładni określenia - przysługuje przez 12 semestrów bez względu na pobieranie, o tyle jednoznaczny jest przepis art. 93 ust. 7, z którego wynika zakaz przyznania pomocy materialnej studentowi, który ukończył studia zagraniczne. Oczywiście, gdyby ukończył studia I stopnia, a w Polsce podejmuje studia jednolite magisterskie lub II stopnia to droga do stypendium nie musi być zamknięta. Podobnie, w przypadku gdy niepełnosprawność powstała np. po ukończeniu studiów, w tym studiów zagranicznych.

Przechodząc do poszczególnych świadczeń, należy wskazać, że **w przypadku stypendium rektora brak jest odrębnych regulacji, co należy rozumieć w ten sposób, że student zagraniczny może ubiegać się o to świadczenie.** Zgodnie z art. 91 ust. 1 PSWiN, stypendium rektora może otrzymać student, który uzyskał wyróżniające wyniki w nauce, osiągnięcia naukowe lub artystyczne, lub osiągnięcia sportowe we współzawodnictwie co najmniej na poziomie krajowym. Szczegółowe kryteria, w tym punkty związane z katalogiem osiągnięć, określa uczelniany regulamin świadczeń dla studentów.

W przypadku stypendium dla studentów I roku - chodzi tutaj o wyjątek określony w art. 91 ust. 2 PSWiN, należy mieć na

uwadze, że **ustawodawca odwołuje się do przepisów o systemie oświaty oraz przepisów o sporcie**. Pierwszą z nich jest ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, natomiast drugą - ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie. Lektura tych aktów prawnych prowadzi do wniosku, że osiągnięcia uzyskane w szkole Średniej organizacyjnie muszą łączyć się z polską organizacją, chociaż sam konkurs nie musi przecież odbywać się na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Co do **stypendium dla osób niepełnosprawnych**, zgodnie z art 89 PSWiN, może otrzymać je student, również zagraniczny, **posiadający polskie orzeczenie** o niepełnosprawności, orzeczenie o stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie, o którym mowa w art. 5 oraz art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Tak sformułowany przepis jednoznacznie rozstrzyga, że osoba chcąca uzyskać to świadczenie, powinna legitymować się polskim dokumentem. **Nie chodzi tu o tłumaczenie innego, zagranicznego orzeczenia, przetłumaczonego na język polski.**

Odnosząc się do **zapomogi, brak jest w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym ograniczeń adresowanych tylko do studentów zagranicznych**. Zresztą istota tego świadczenia polega na bieżącej pomocy, *ad hoc*.

Wreszcie należy wskazać na **stypendium socjalne**. Mogłoby się wydawać, że to świadczenie również nie jest limitowane, to jednak istotna jest tutaj **treść przepisu art. 324 ust. 3 PSWiN**. Właśnie ten przepis został z dniem 1 października 2023 r. zmieniony.

Warto przypomnieć **poprzednie brzmienie**, zgodnie z którym:

Cudzoziemiec niewymieniony w ust. 2 pkt 2-8 nie może ubiegać się o stypendium socjalne, o którym mowa w art. 86 ust. 1 pkt 1, oraz o kredyt studencki, o którym mowa w art. 98 ust. 1.

Oznaczało to, że obok obywateli Rzeczypospolitej Polskiej o świadczenie to mogli ubiegać się tylko studenci zagraniczni wymienieni w art. 324 ust. 2 pkt 2-8.

Aktualne brzmienie przepisu art. 324 ust. 3 jest następujące:

O stypendium socjalne, o którym mowa w art. 86 ust. 1 pkt 1, i o kredyt studencki, o którym mowa w art. 98 ust. 1, może ubiegać się cudzoziemiec, o którym mowa w ust. 2:

1) pkt 1 i 1a:

a) będący osobą pracującą na własny rachunek lub pracownikiem, o których mowa w art. 2 pkt 5 i 7 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wyjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2021 r. poz. 1697),

b) który zachowuje prawo pobytu w przypadkach, o których mowa w art. 17 ustawy, o której mowa w lit. a,

c) posiadający prawo stałego pobytu

- oraz członkowie jego rodziny, mieszkający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

2) pkt 2-8.

Przyjęta przez ustawodawcę konstrukcja nie należy do najczytelniejszych. Skoro bowiem z art. 86 ust. 1 wynika, że student może ubiegać się m.in. o stypendium socjalne, to pytanie o zasadność powtórzenia takiej możliwości ubiegania się o stypendium socjalne w art. 324 ust. 3. Skoro w przypadku pozostałych świadczeń brak jest podobnego powtórzenia, czy to oznacza, że stypendium rektora, stypendium dla osób niepełnosprawnych i zapomoga nie przysługują tym studentom zagranicznym?

Mimo niefortunnej redakcji przepisu art. 324 ust. 3 należy przyjąć, że aktualne jest nadal stanowisko, że **tylko stypendium socjalne jest limitowane i w przypadku studentów zagranicznych dostęp do tego świadczenia jest ograniczony**. Pozostałe świadczenia przysługują wszystkim studentom, którzy spełniają przesłanki pozytywne i nie występują przesłanki negatywne.

Warto natomiast pochylić się nad treścią przepisu art. 324 ust. 3, a zwłaszcza do art. 324 ust. 2. **Przepis ten z dniem 1 października 2023 r. otrzymał następujące brzmienie:**

Opłat, o których mowa w art. 79 ust. 1 pkt 5, nie pobiera się od:

1) cudzoziemca - obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym i członków ich rodzin, mieszkających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

1a) cudzoziemca - obywatela Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, o którym mowa w art. 10 ust. 1 lit. b lub d Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Dz. Urz. UE L 29 z 31.01.2020, str. 7, z późn. zm.), oraz członków jego rodziny, mieszkających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

2) cudzoziemca, któremu udzielono zezwolenia na pobyt stały, lub rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej;

3) cudzoziemca, któremu udzielono zezwolenia na pobyt czasowy w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 159 ust. 1 lub art. 186 ust. 1 pkt 3 lub 4 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2021 r. poz. 2354, z późn. zm.);

4) cudzoziemca, który posiada status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej albo korzysta z ochrony czasowej albo ochrony uzupełniającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

5) cudzoziemca - posiadacza certyfikatu poświadczającego znajomość języka polskiego jako obcego, o którym mowa w art. 11a ust. 2 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 2021 r. poz. 672), co najmniej na poziomie biegłości językowej C1;

6) posiadacza Karty Polaka lub osoby, której wydano decyzję w sprawie stwierdzenia polskiego pochodzenia;

7) cudzoziemca będącego małżonkiem, wstępnym lub zstępnym obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, mieszkającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;

8) cudzoziemca, któremu udzielono zezwolenia na pobyt czasowy w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 151 ust. 1 lub art. 151b ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej naukowca na warunkach określonych w art. 156b ust. 1 tej ustawy lub posiadającego wizę krajową w celu prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych.

Analizując poprzedni stan prawny, stypendium socjalne, obok obywateli Rzeczypospolitej, przysługiwało określonym grupom studentów zagranicznych, o których mowa w punktach 2-8. **Aktualnie więc rozszerzono dostęp do tego świadczenia o dwie kategorie:**

- obywateli państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym i członków ich rodzin, mieszkających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (pkt 1);
- obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, o którym mowa w art. 10 ust. 1 lit. b lub d Umowy o wystąpieniu Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej i Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej (Dz. Urz. UE L 29 z 31.01.2020, str. 7, z późn. zm.), oraz członków jego rodziny, mieszkających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (pkt 1a).

Trzeba pamiętać jednak o tym, że ustawodawca wyraźnie wskazuje, że w przypadku obywateli określonych państw (pkt 1 i 1a) niezbędne jest spełnienie dodatkowego, jednego z trzech wymogów, oznaczonych literami a), b) lub c) w art. 324 ust. 3. Dodatkowa przesłanka ma łączyć się z konkretnym statutem, bowiem ów student zagraniczny to:

a) osoba pracująca na własny rachunek lub pracownik, o których mowa w art. 2 pkt 5 i 7 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2021 r. poz. 1697), gdzie:

- osoba pracująca na własny rachunek - osobę fizyczną będącą przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162), a także każdą inną osobę fizyczną wykonującą działalność zarobkową we własnym imieniu i na własny rachunek, nawet gdy inne ustawy nie zaliczają tej działalności do działalności gospodarczej, lub osoby wykonującej taką działalność do przedsiębiorców;
- pracownik - osobę pozostającą w stosunku pracy, a także osobę wykonującą pracę w ramach umowy cywilnoprawnej;

b) osoba, która zachowuje prawo pobytu w przypadkach, o których mowa w art. 17 z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin.

- Zgodnie z art. 17 ustawy:

ust. 1. Obywatel UE, który przestał być pracownikiem lub osobą pracującą na własny rachunek, zachowuje prawo pobytu przysługujące pracownikowi lub osobie pracującej na własny rachunek w następujących przypadkach:

1) nieświadczenia pracy lub niewykonywania innej działalności zarobkowej we własnym imieniu i na własny rachunek wskutek okresowej niezdolności do pracy z powodu choroby lub wypadku lub w związku z ciężką i połogiem albo;

2) niezamierzonego bezrobocia wynikającego z rejestru bezrobotnych prowadzonego przez powiatowy urząd pracy;

3) podjęcia kształcenia lub szkolenia zawodowego.

ust. 2. Jeżeli okres wykonywania pracy lub wykonywania innej działalności zarobkowej we własnym imieniu i na własny rachunek na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej poprzedzający bezrobocie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, był krótszy niż rok, prawo pobytu przysługujące pracownikowi lub osobie pracującej na własny rachunek obywatel UE zachowuje przez okres 6 miesięcy od dnia zarejestrowania się we właściwym powiatowym urzędzie pracy.

c) osoba posiadająca prawo stałego pobytu.

Dostęp do stypendium socjalnego obejmuje również członków rodzin ww. osób, mieszkających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W przypadku pozostałych grup określonych w art. 324 ust. 2 pkt 2-8 nie jest wymagane wystąpienie chociażby jednej z przesłanek opisanych powyżej (jako lit. a-c). Stypendium socjalne obejmuje więc:

- cudzoziemca, któremu udzielono zezwolenia na pobyt stały, lub rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej (art. 324 ust. 2 pkt 2);
- cudzoziemca, któremu udzielono zezwolenia na pobyt czasowy w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 159 ust. 1 lub art. 186 ust. 1 pkt 3 lub 4 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (art. 324 ust. 2 pkt 3);
- cudzoziemca, który posiada status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej albo korzysta z ochrony czasowej albo ochrony uzupełniającej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 324 ust. 2 pkt 4);
- cudzoziemca - posiadacza certyfikatu poświadczającego znajomość języka polskiego jako obcego, o którym mowa w art. 11a ust. 2 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 2021 r. poz. 672), co najmniej na poziomie biegłości językowej C1 (art. 324 ust. 2 pkt 5);
- posiadacza Karty Polaka lub osoby, której wydano decyzję w sprawie stwierdzenia polskiego pochodzenia (art. 324 ust. 2 pkt 6);
- cudzoziemca będącego małżonkiem, wstępnym lub zstępnym obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, mieszkającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 324 ust. 2 pkt 7);
- cudzoziemca, któremu udzielono zezwolenia na pobyt czasowy w związku z okolicznościami, o których mowa w art. 151 ust. 1 lub art. 151b ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, lub przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej naukowca na warunkach określonych w art. 156b ust. 1 tej ustawy lub posiadającego wizę krajową w celu prowadzenia badań naukowych lub prac rozwojowych (art. 324 ust. 2 pkt 8).

Z powyższego niewątpliwie wynika, że ustawodawca coraz szerzej otwiera wrota do pomocy materialnej, również w postaci stypendium socjalnego.

Zadanie publiczne współfinansowane ze Środków Ministerstwa Edukacji i Nauki otrzymanych w 2023 r. w ramach konkursu „Organizowanie i animowanie działań na rzecz Środowiska akademickiego”.

Minister
Edukacji i Nauki

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

